

1. Proverbs = Mishlei (Bava Batra 14b) = Meshalot (Shir haShirim Rabbah 1) = Memshalot (Gittin 35a)

2. Rabbi Mosheh Lichtenstein, *Fear of G-d: The Beginning of Wisdom and the End of Tanakh Study*, fn 11

Let us now return to *Tanakh* and utilize these metaphors and analogies as a guide to assist us in determining our approach to *Tanakh*. The first conclusion to be drawn is that there must be age differentiation. The child should receive a version of the Torah that appeals to his imagination and understanding, even at the expense of depth and sophistication; it will, therefore, be a more vivid and less introspective approach that may often be two dimensional and schematic with the emphasis upon action rather than reflection. In addition, it will prefer amplification over ambiguity and literal comprehension over textual analysis. Thus, Rashi who is a quintessential “amplifier” will consistently portray the “heroes” in a more positive light than the *psukim* (verses) themselves, thereby making the good guys better, while the villains are usually cast in a more negative light that will always make the bad guys seem worse. It is a didactic world of black and white that does its best to eliminate gray from its universe and, therefore, most appropriate for the child’s needs.

¹¹An enlightening example from *Tanakh* itself is the interplay between Mishlei and Iyov. Both address the issue of divine justice, but in markedly different perspectives. Mishlei presents a conventional, almost facile, morality that portrays a world in which the righteous are always rewarded and the wicked never prosper. The outlook of the companions that sefer Iyov so unflinchingly attacks is the very world that Mishlei champions. The juxtaposition of the two is almost an act of self-reflection on the part of *Tanakh*, with Iyov serving to call into question the conclusions of its companion sefer. One of the more plausible suggestions to explain the discrepancy is that Mishlei is addressed to the young child while Iyov reflects the world of the adult. The voice of the narrator in Mishlei is the didactic parental voice while Iyov presents the raging debate of the embittered adult conversing with his peers. Each message is age-appropriate for the needs of its participants.

3. Talmud, Berachot 57b

שלשה כתובים גדולים הם: הרואה ספר תהלים יצפה לחסידות, משלי יצפה לחכמה, איוב ידאג מן הפורענות.

There are three long Writings: One who sees Tehillim should anticipate piety, Proverbs should anticipate wisdom, Job should worry about suffering.

4. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pp. 12-13

הקובץ השלישי בספר, "דברי חכמים" (כב:יז-כד:כב) אמור להיות קל לתיארוך חיבורו ולזיהוי רקעו, כי הוא מתבסס בצורתו הכוללת ובחלק מתוכנו על הוראות אמנאפה המצרי שנתחברו בתקופה הרעמססית, לפני ימי שלמה.

The third section in the book, “The words of sages” (22:17-24:22), should be easy to date its composition and to identify its setting, because it is based, in its overall structure and in part of its content on the instructions of Amenemope the Egyptian, which were compiled in the era of Ramses, before Solomon’s time.

The Units of Mishlei

5. Rabbi Menachem Meiri, Introduction to Chapter 10, comment to 23:15-18

ומהנה נשלם ענין החלק הראשון יבא אחריו החלק השני בע"ה. ואיננו הולך על סדר דברים נמשכים בפרשיות כראשון, אבל כלו פסוקים מפורדים אין בהם התקשרות והרכבה זה עם זה, רק הרכבת שכנות, וכל פסוק ופסוק שבהם ענין בפני עצמו לבד מעט שיתקשרו קצת פסוקים זה עם זה... כל זאת הפרשה עד "בחכמה יבנה בית" לקמן כד:ג הכל ענין אחד, מספר בהנהגת האב ובהדרכתו לבן...

And from here the first segment is complete, and afterward comes the second segment, with Gd’s help. It does not follow the order of things that flow through sections as the first did; all of it is separate verses without a tie or connection with each other, only connection of neighbours, and each verse there is its own subject, aside from a minority for which some verses tie one to the next... This entire portion, until 24:3, is one unity, speaking of the father’s conduct and his guidance for the son...

6. “The proverbs of Solomon” 1:1, 10:1, 25:1

7. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:10

ג' "משלות" אמר: משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי י) משלי שלמה בן חכם ישמח אב (שם כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה.

He said three *meshalot* – 1:1, 10:1, 25:1.

8. Rabbi Menachem Meiri, Introduction to Mishlei

ומצאנו בזה הספר חמשה חלקים: א) משלי שלמה בן דוד מלך ישראל וגו' ב) משלי שלמה בן חכם וגו' ג) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה וגו' ד) דברי אגור בן יקה וגו' ה) דברי למואל מלך משא וגו'.

And we have found five segments in this book: 1) 1:1, 2) 10:1, 3) 25:1, 4) 30:1, 5) 31:1

9. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pp. 14-15

Mishlei 30:1 Bamidbar 24:3, Shemuel II 23:1

Mishlei 30:2 Tehillim 73:22

Mishlei 30:4 Devarim 30:12

Mishlei 30:5 Shemuel II 22:31, Tehillim 18:31

Mishlei 30:6 Devarim 4:2

10. Additional headings?

Mishlei 22:17 Hear the words of the sages

Mishlei 24:23 These are also of the sages

Mishlei 30:15 *La'alukah*

11. Based on the style of the book

Chapters 1-9 One unit

10:1-22:16 Brief pieces

22:17-24:22 30 (?) segments of cause-and-command

24:23-24:34 Statements on speech and laziness

Chapters 25-29 Pieces like in the second segment, but longer

Chapter 30 Number-oriented proverbs

Chapter 31 Eishet Chayil unit

12. Based on topics

1:1-7 Introduction

1:8-2:22 Listen to Mussar and gain wisdom early and so avoid the wiles of sin;

Wisdom brings one to Gd and saves one from danger.

Chapters 3-4 Positive behaviour - Choose the paths of Torah, generosity, truth, faith and Divine instruction.

Gd protects and handles everything, and Torah improves your life.

Chapters 5-7 Stay away from harm

Chapter 8 The greatness and glory of Torah

Chapter 9 Wisdom builds wisdom

Chapter 10 A range of wise ways

Chapter 11 Contrasting the ways of righteousness and the ways of evil

Chapters 12-15 Contrasting the behaviour/impact of the wicked and the righteous, the sage and the fool, Pt 1

Chapters 16-17 One-line proverbs

Chapters 18-21 Contrasting the behaviour/impact of the wicked and the righteous, the sage and the fool, Pt 2

Chapters 22-29 One-line proverbs

Chapter 30 Number-oriented proverbs

Chapter 31 Eishet Chayil unit

The method and message of Mishlei

13. Stories that convey ideas Examples: 6:27-29, 7:7-27

14. A broader *mashal*

- An image used for comparison 17:12
- A non-traditional educational statement meant to surprise 6:6
- A lesson presented in poetic form
  - Part A reinforced by Part B 10:9, 18:11, 21:27
  - Part A contrasted with Part B 10:10, 10:15, 15:8

15. Rabbi Menachem Meiri, Introduction to Mishlei

ולשון "משל" כולל מינים רבים. לפעמים ינשא על דבר אין בו כוונה רק לנמשל, אבל שהמשל דומה לנמשל במדרגת מעלה לפי מינו, או במדרגת פחיתות, כאמרו על מלך אשור לפי מעלתו, "ארז בלבנון יפה ענף וחרש מצל וגבה קומה" (יחזקאל לא:ג)... וכן בהפך זה בפחיתות הנברר "ויאמרו כל העצים אל האמד לך אתה מלך עלינו" (שופטים ט:יד)...

לפעמים ינשא על דבר שיש למשל תועלת בנגלה אע"פ שתועלתו האמתי הוא בנסתר, והממשיל יכוין בו לשתי התועלות אע"פ שעיקר כוונתו לתועלת הרמוז בנסתר. כמו שדבר שלמה תמיד באשה זרה... וכן בהפך באשת חיל...

ולפעמים ינשא על דבר שאין בו כוונה רק לנמשל כמין הראשון, אלא שהמדבר תוכף זכירת הנמשל ומשל עד שהנמשל הוא עיקר הדבור, כלומר עניין זה הוא כזה, כענין "דלף טורד כיום סגריר, ואשת מדנים נשתהה." (משלי כז:טו)... ולא בא המשל אלא לתקן הדבור ליפותו ולהמריצו להיותו ערב לשומעים מצד ערבות הדמיון שהדמיון בין שניהם חזק מאוד...

...יש בספר ג"כ דברים פשוטים בענייני תוכחה והדרכה, לא יורו על שום דבר נמשל, ומצינו לפעמים שיקרא זה גם כן דרך הרחבה "משל" כשהוא יוצא מפי המוחזק והנודע בדרכי המשל, כאמרו "וישא משלו ויאמר: ראשית גוים עמיק ואחריתו עדי אבד." (במדבר כד:כ)

And the term *mashal* includes many types. Sometimes it refers to a case where the only meaning is in the lesson, but the *mashal* resembles the lesson as a positive, or as a negative. Like saying of the Assyrian king as a positive, "A cedar in Lebanon, of fine branches, a shaded forest, and of great height"... And so the opposite, the deficiency of the subject, "And all of the trees said to the thorn: You go reign over us"...

Sometimes it refers to a case where the *mashal* has a benefit in the superficial layer, even though its true benefit is in the hidden layer, and the one teaching the *mashal* intends both benefits even though his main intent is for the benefit hinted in the hidden layer. As Solomon always spoke of the foreign woman... And so the opposite, the *ishet chayil*...

Sometimes it refers to a case where the intent is only for the lesson, like the first type, but the speaker attaches the mention of the lesson to the *mashal*, such that the lesson is the essence of the statement, meaning, "This is like this," as in Mishlei 27:15... The *mashal* comes only to improve the statement, to beautify it and make it more compelling, to be sweet to the listeners because of the sweetness of the comparison, as the resemblance between the two is very strong...

... The book also includes simple statements in education and guidance, which do not teach of any deeper lesson, and we have found that sometimes that is also called, in a broad sense, a *mashal* when it comes from the mouth of one who is established and known for practicing the *mashal*, as in Bamidbar 24:20.

16. Rabbi Eliyahu Kramer, GRA to Mishlei 1:6

תורה שבכתב מכנה בשם משל, כי המשל תמיד מובן אך הוא מלבוש לדוגמתו וענין פלא, וכן דברי תורה שבכתב הוא מובן, אך נתלבש בה עניינים פלאים.

The written Torah is called *mashal*, for the *mashal* is always understood, but it is garb for its example and a wonder. And so the words of the written Torah are understood, but wondrous things are clothed by it.

17. Rabbi Shemuel Eidels, Maharsha to Chullin 6a

כל ספר משלי נאמר דרך משל, ופשטיה דקרא הוה הנמשל ממנו.

The entire book of Mishlei is stated in the manner of a *Mashal*, and the simple meaning of the verses is what is taught from it.

18. Prof. Mordechai Zer-Kavod, **הידות בספר משלי**, regarding Mishlei 27:14

בפרשנות החדשה, הגרמנית והאנגלית, נדרש הפסוק במברך "אחד בפה ואחד בלב", ואת המגדיר "בבקר השכם" הם משמיטים מטעמי מקצב. אך התרגומים הקדומים שלא ידעו עוד את גזרת הקצבות שבדו להם האחרונים, תרגמו את הפסוק מלה במלה... עתה נראה שדווקא המלים "בבקר השכם" המאריכות את החלק הראשון, הן הן המפתח לפתרון החידה. החכם הקדמון עוד לא ידע שאסור לו לומר משל-חידה גם בסגנון פרוזה – חטא, וחטא זה שכיח בספר משלי.

In the new commentary, the German and English, the verse is taught regarding one who blesses "one way verbally and another in the heart," and they omit the qualifying "rising early in the morning" for reasons of meter. But the early

translations did not know yet of the decree of meters invented by the later ones, and they explained the verse word for word... Now we see that specifically those words "rising early in the meaning," which extend the first half, are the key to explaining the riddle. The early sage did not yet know that he was not allowed to speak a mashal-riddle in prose. He sinned, and this sin is common in the book of Mishlei.

19. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pg. 52

...שלא מעט מתורתו של ספר משלי ומעצותיו נובעות ממאוויי לב אידיאליסטיים של החברה בכללותה ומהרצון לעצב חברה טובה וצודקת. ...Not a small portion of the Torah of Mishlei and its counsel springs from the idealistic desires of general society, and from the desire to shape a good and righteous society.

20. Rabbeinu Yonah, Commentary to Mishlei 1:2

והחכמה היא מדת הצדיקים ודרכי האמת והצדק אשר יודיע ויבאר בספר הזה. והמוסר הוא גנות הרשעים והודעת הנזק וההפסד המגיע מהם. And *chochmah* is the trait of the righteous and the paths of truth and justice, which it will make known and explain in this book. And *mussar* is the degradation of the wicked, and informing of the harm and loss which come from them.

21. Rabbi Menachem Meiri, Commentary to Mishlei 1:2 (c/o mgketer.org)

רומז **בחכמה** אל שלמות מעלות שכליות, ובמוסר אל שלמות מדות. It hints with *chochmah* to perfection of intellectual levels, and with *mussar* to perfection of character.

22. The value of Chochmah Mishlei 8:5-21

23. The religion of Chochmah

- Mishlei 28:4 Torah
- Mishlei 8:22-31, 9:10 From Gd

24. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pg. 34

מתברר שבעיני ספר משלי (או רובד מסויים ממנו) החכם הוא צדיק והצדיק הוא חכם. כמון כן הרשע לסוגיו הוא כסיל לסוגיו, והכסיל לסוגיו הוא רשע לסוגיו. למעשה, אין הבחנה חדה בין מידות שכליות ובין מידות מוסריות...

It is clear that in the eyes of the book of Mishlei (or a certain layer in it), the sage is the *tzaddik* and the *tzaddik* is the sage. Like this, the *rasha* in his forms is the fool in his forms, and the fool in his forms is the *rasha* in his forms. In practice, there is no sharp distinction between the intellectual traits and the ethical traits...

25. Wisdom from Gd Mishlei 2:6

26. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pg. 29

החכם איננו דמות סטטית, אלא אישיות גדלה ומתפתחת הלומדת תמיד. יש לו אוזן שומעת המבקשת דעת (טו:לא, יח:טו, כב:יז), הוא מוסיף לקח (א:ה), לוקח מצוות (י:ח) ושומע עצות (יב:טו)...

The sage is not a static personality, but a growing and evolving personality, learning continually. He has a listening ear which seeks wisdom (15:31, 18:15, 22:17), he adds learning (1:5), takes mitzvot (10:8), listens to counsel (12:15)...

27. Improving society

- Helping the needy 22:22, 31:9
- Helping the nation 11:14, 29:2

28. Rabbi Eliyahu Kramer, GRA to Mishlei 1:1-7

א:א הוא עשה כאן שלושה ספרים, שהן שלושה משלי: אחד על חכמה, והשני על מוסר, והשלישי על התורה. ונגד אלו השלושה אמר כאן שלושה דברים. נגד חכמה אמר "שלמה" דכתיב ביה 'ויחכם מכל האדם'. ונגד מוסר אמר "בן דוד" שהיה חסיד גדול כמ"ש חז"ל "הרואה דוד בחלום יצפה לחסידות", וכמ"ש "שמרה נפשי כי חסיד אני", ... ונגד תורה אמר "מלך ישראל" כמ"ש "בי מלכים ימלוכו". ואלו הג' משלי הוא סוד "וידבר שלשת אלפים משל".

א:ב לידע חכמה שלא יפול ברשת היצר הרע אשר הוא פורש לרגליו, ושלא יתפתה בפתויו. ומוסר - אם יצרו מתגבר עליו, לייסר את עצמו ולשבור אותו... להבין אמרי בינה - כי אף אם ישבר את יצרו ותאותו, יראה לשבר בדרך התורה, ולא יהיה צדיק הרבה יותר ממה שכתוב בתורה, למשל, שיתענה כל השבוע וגם בשבת, וכדומה...

א:ג צדק לעשות חסד וצדקה עם כל הבריות. וכשילך בדרך זו לבד אין זה מוסר השכל, כי לא יצליח, שלפעמים צריך האדם למדת הכעס, שהוא משפט, והיינו בינו לבין עצמו, כמו שאמרו חז"ל "לעולם ירגיז אדם וכו'", ולא לילך אחר תאוותו, ואף לשאר בני אדם צריך למדת הכעס לתת דין לרשעים, לאיש כדרכיו כפי הדין. וכן מישרים שלפעמים צריך למדת היושר, וזהו על פי רוב...

א:ד לתת. אחר שיהא לומד וידע וגם יקיים, אז יהיה יכול גם ללמד לאחרים... ועוד, שתכלית הספר הזה, אף שאחר שלמד ויודע ויקיים יהיה לו סייעתא דשמיא שיבין עוד, וזהו "לתת" לו מן השמים...

א:ז שאם יש באדם יראת ד' ילמוד לדעת, בכדי שיהא יודע ממה לשמור את עצמו. ודרך האדם כשרוצה את הדבר ומצאו, חביב עליו ושמור בו. אבל אם אין בו יראת ד' ואינו מתיירא מן החטא, אף שלומד כמה פעמים לא ימצא, כי אינו לומד בכדי שיהא יודע ממה להזהר, וכל מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה, ולכן אף שילמדו, החכמה ומוסר בזוי אצלם ולא יהיה מתקיים בהם.

29. Prof. Avigdor Hurvitz, *Mikra l'Yisrael: Mishlei* pg. 54

ספר משלי מציג את העולם הרצוי ומורה את הדרך להשגת עולם זה. לעומת זאת, ספרי איוב וקהלת המציגים את העולם המצוי מתיישים ממנו או משלימים איתו בדלית ברירה. מביקורת החכמה המושמעת בספרות החכמה העיונית משתמע שחכמת הספרות הדידקדית היא אידיאליסטית במידה רבה ומתבססת, לא מעט, על תקווה ואמונה.

30. A realistic note

Mishlei 13:23